
Εγκληματολογική Ψυχολογία

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Κέντρο Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης (Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.) του **Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α.)** σας καλωσορίζει στο Πρόγραμμα Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης και συγκεκριμένα στο πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης με τίτλο **«Εγκληματολογική Ψυχολογία»**.

Η ανάγκη συνεχούς επιμόρφωσης και πιστοποίησης επαγγελματικών δεξιοτήτων οδήγησε το **Πρόγραμμα Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (E-Learning)** του Ε.Κ.Π.Α. στο σχεδιασμό των πρωτοποριακών αυτών Προγραμμάτων Επαγγελματικής Επιμόρφωσης και Κατάρτισης, με γνώμονα τη **διασύνδεση της θεωρητικής με την πρακτική γνώση**, αναπτύσσοντας κυρίως, την εφαρμοσμένη διάσταση των επιστημών στα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία.

Στη συνέχεια, σας παρουσιάζουμε αναλυτικά το πρόγραμμα σπουδών για το πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης: **«Εγκληματολογική Ψυχολογία»**, τις προϋποθέσεις συμμετοχής σας σε αυτό, καθώς και όλες τις λεπτομέρειες που πιστεύουμε ότι είναι χρήσιμες, για να έχετε μια ολοκληρωμένη εικόνα του προγράμματος.

2. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η Εγκληματολογική Ψυχολογία είναι ένα σύνθετο επιστημονικό πεδίο, αντικείμενο του οποίου είναι η μελέτη του εγκλήματος ως πολυπαραγοντικού κοινωνικού και ψυχολογικού φαινομένου. Ειδικότερα, μελετά τα ιδιαίτερα γνωρίσματα τόσο της εγκληματικής πράξης όσο και των εμπλεκόμενων σε αυτή (θύτη και θύμα). Ταυτόχρονα, σε θεωρητικό και εμπειρικό επίπεδο εξετάζει τη φαινομενολογία και αιτιοπαθογένεια του εγκληματικού φαινομένου, τις μορφές κοινωνικής αντίδρασης σε αυτό αλλά και τη λειτουργία του Συστήματος Απονομής Ποινικής Δικαιοσύνης.

Σκοπός του προγράμματος είναι να αποσαφηνίσει βασικές θεωρητικές έννοιες που άπτονται του εγκληματικού φαινομένου αλλά και να παρουσιάσει τα σύγχρονα ερμηνευτικά πρότυπα και εμπειρικά/ερευνητικά δεδομένα που σχετίζονται με αυτό. Οι συγγραφείς επιχειρούν να απαντήσουν σε ερωτήματα όπως: Τι είναι το έγκλημα; Γιατί υπάρχει εγκληματικότητα; Τι την προκαλεί; Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του εγκληματία και πώς αυτός διαφέρει από κάποιον που δεν έχει παραβατήσει; Τι ευνοεί το πέρασμα στην εγκληματική πράξη; Πώς αντιδρά η κοινωνία στο έγκλημα (ποινικοποίηση συμπεριφορών); Υπάρχει τρόπος πρόβλεψης της εγκληματικότητας ή μείωσής της; Ποιες είναι οι σύγχρονες μορφές εγκληματικότητας;

3. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΠΟΥ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΔΕΚΤΟΙ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΤΡΟΠΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Αίτηση συμμετοχής μπορούν να υποβάλλουν:

- ▶ απόφοιτοι Πανεπιστημίου/ΤΕΙ της ημεδαπής και της αλλοδαπής
- ▶ απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με συναφή στο αντικείμενο εργασιακή εμπειρία

Η αίτηση συμμετοχής υποβάλλεται ηλεκτρονικά, μέσω της ιστοσελίδας:

<https://elearningekpa.gr/>

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ

Τα προαπαιτούμενα για την παρακολούθηση του Προγράμματος από τους εκπαιδευόμενους είναι:

- ▶ Πρόσβαση στο Διαδίκτυο
- ▶ Κατοχή προσωπικού e-mail
- ▶ Βασικές γνώσεις χειρισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών

5. ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η διδασκαλία στα προγράμματα εξ αποστάσεως επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης του Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης του ΕΚΠΑ διεξάγεται μέσω του διαδικτύου, προσφέροντας στον εκπαιδευόμενο «αυτονομία», δηλαδή δυνατότητα μελέτης ανεξαρτήτως περιοριστικών παραγόντων, όπως η υποχρέωση της φυσικής του παρουσίας σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο.

Το εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος διατίθεται σταδιακά, ανά διδακτική ενότητα, μέσω ειδικά διαμορφωμένων ηλεκτρονικών τάξεων. Κατά την εξέλιξη κάθε θεματικής ενότητας αναρτώνται σε σχετικό link οι απαραίτητες για την ομαλή διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας ανακοινώσεις.

Ο εκπαιδευόμενος, αφού ολοκληρώσει τη μελέτη της εκάστοτε διδακτικής ενότητας, καλείται να υποβάλει ηλεκτρονικά, το αντίστοιχο τεστ αξιολόγησης. Τα τεστ μπορεί να περιλαμβάνουν ερωτήσεις αντιστοίχισης ορθών απαντήσεων, πολλαπλής επιλογής, αληθούς/ψευδούς δήλωσης, ή upload, όπου ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να διατυπώσει και να επισυνάψει την απάντησή του. Η θεματική ενότητα μπορεί να συνοδεύεται από τελική εργασία, η οποία

διατίθεται κατά την ολοκλήρωση της θεματικής ενότητας (εφόσον το απαιτεί η φύση της θεματικής ενότητας) και αφορά το σύνολο της διδακτέας ύλης.

Παράλληλα, παρέχεται **πλήρης εκπαιδευτική υποστήριξη** δεδομένου ότι ο εκπαιδευόμενος μπορεί να απευθύνεται ηλεκτρονικά (για το διάστημα που διαρκεί το εκάστοτε μάθημα) στον ορισμένο εκπαιδευτή του, μέσω ενσωματωμένου στην πλατφόρμα ηλεκτρονικού συστήματος επικοινωνίας, για την άμεση επίλυση αποριών σχετιζόμενων με τις θεματικές ενότητες και τις ασκήσεις αξιολόγησης ή την τελική εργασία.

6. ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗΣ

Σε κάθε διδακτική ενότητα ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να επιλύει και να υποβάλλει ηλεκτρονικά το αντίστοιχο τεστ, τηρώντας το χρονοδιάγραμμα που έχει δοθεί από τον εκπαιδευτή του. Η κλίμακα βαθμολογίας κυμαίνεται από 0 έως 100%. Συνολικά, η βαθμολογία κάθε θεματικής ενότητας προκύπτει κατά το 60% από τις ασκήσεις αξιολόγησης και κατά το υπόλοιπο 40% από την τελική εργασία, η οποία εκπονείται στο τέλος του συγκεκριμένου μαθήματος και εφόσον το απαιτεί η φύση αυτού.

Η χορήγηση του **Πιστοποιητικού Επιμόρφωσης** πραγματοποιείται, όταν ο εκπαιδευόμενος λάβει σε όλα τα μαθήματα βαθμό μεγαλύτερο ή ίσο του 50%. Σε περίπτωση που η συνολική βαθμολογία ενός ή περισσοτέρων μαθημάτων δεν ξεπερνά το 50%, ο εκπαιδευόμενος έχει τη δυνατότητα επανεξέτασης των μαθημάτων αυτών μετά την ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας του προγράμματος. Η βαθμολογία που θα συγκεντρώσει κατά τη διαδικασία επανεξέτασής του είναι και η οριστική για τα εν λόγω μαθήματα, με την προϋπόθεση ότι ξεπερνά εκείνη που συγκέντρωσε κατά την κανονική διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Σε διαφορετική περίπτωση διατηρείται η αρχική βαθμολογία.

7. ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΩΝ - ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ

Πέρα από την **επιτυχή ολοκλήρωση** του προγράμματος για τη χορήγηση του Πιστοποιητικού απαιτούνται τα εξής:

- ▶ Συμμετοχή του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Ταυτοποίησης

Η διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Ταυτοποίησης Εκπαιδευόμενου στοχεύει στη διασφάλιση της ποιότητας των παρεχομένων εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, εξουσιοδοτημένο στέλεχος του Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης του ΕΚΠΑ, επικοινωνεί τηλεφωνικώς με ένα τυχαίο δείγμα εκπαιδευόμενων, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν συμμετείχαν στις εκπαιδευτικές διαδικασίες του προγράμματος, εάν αντιμετώπισαν προβλήματα σε σχέση με το εκπαιδευτικό υλικό, την επικοινωνία με τον ορισμένο εκπαιδευτή τους, καθώς και με τη γενικότερη μαθησιακή διαδικασία. Η τηλεφωνική επικοινωνία διεξάγεται με την ολοκλήρωση του εκάστοτε προγράμματος, ενώ η μέση χρονική διάρκειά της συγκεκριμένης διαδικασίας είναι περίπου 2-3 λεπτά.

Σε περίπτωση μη συμμετοχής του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Ταυτοποίησης, εφόσον κληθεί, ή μη ταυτοποίησής του κατά τη διεξαγωγή της, δεν χορηγείται το πιστοποιητικό σπουδών, ακόμα και αν έχει ολοκληρώσει επιτυχώς την εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία.

► **Συμμετοχή του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Εγγράφων**

Ο δειγματοληπτικός έλεγχος εγγράφων διασφαλίζει την εγκυρότητα των στοιχείων που έχει δηλώσει ο εκπαιδευόμενος στην αίτηση συμμετοχής του στο Πρόγραμμα και βάσει των οποίων έχει αξιολογηθεί και εγκριθεί η αίτηση συμμετοχής του σε αυτό.

Κατά τη διάρκεια ή μετά το πέρας του προγράμματος, πραγματοποιείται δειγματοληπτικός έλεγχος εγγράφων από τη Γραμματεία. Ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να είναι σε θέση να προσκομίσει τα απαραίτητα δικαιολογητικά τα οποία πιστοποιούν τα στοιχεία που έχει δηλώσει στην αίτηση συμμετοχής (Αντίγραφο Πτυχίου, Αντίγραφο Απολυτήριου Λυκείου, Βεβαίωση Εργασιακής Εμπειρίας, Γνώση Ξένων Γλωσσών κ.τ.λ.).

Σε περίπτωση μη συμμετοχής του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Εγγράφων, εφόσον κληθεί, ή μη ύπαρξης των δικαιολογητικών αυτών, δεν χορηγείται το πιστοποιητικό σπουδών, ακόμα και αν έχει ολοκληρώσει επιτυχώς την εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία.

► **Αποπληρωμή του συνόλου των διδάκτρων**

Ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να μην έχει οικονομικής φύσεως εκκρεμότητες. Σε περίπτωση που υπάρχουν τέτοιες, το πιστοποιητικό σπουδών διατηρείται στο αρχείο της Γραμματείας, μέχρι την ενημέρωση της για τη διευθέτηση της εκκρεμότητας.

Αναλυτική περιγραφή των παραπάνω υπάρχει στον Κανονισμό Σπουδών:

<https://elearningekpa.gr/regulation>

8. ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Οι συγγραφείς του εκπαιδευτικού υλικού είναι μέλη ΔΕΠ του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών ή και ειδικοί εμπειρογνώμονες με ιδιαίτερη συγγραφική καταξίωση, οι οποίοι κατέχουν πολύ βασικό ρόλο στην υλοποίηση του προγράμματος.

9. ΠΩΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΤΑΙ Η ΥΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης περιλαμβάνει **3 θεματικές ενότητες (μαθήματα)**.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Το εγκληματικό φαινόμενο και οι ψυχολογικές του διαστάσεις

Διδακτική Ενότητα 1: Θεωρητικές προσεγγίσεις

Στην πρώτη διδακτική ενότητα θα αποσαφηνιστούν βασικές έννοιες στο γνωστικό αντικείμενο της εγκληματολογίας, που αποτελεί το εννοιολογικό υπόβαθρο της εγκληματολογικής ψυχολογίας. Παρουσιάζονται οι κυριότερες κοινωνιολογικές και ψυχολογικές θεωρητικές προσεγγίσεις για το έγκλημα και τις διαστάσεις του, οι οποίες συνιστούν ένα απαραίτητο εργαλείο στην κατανόηση του φαινομένου.

Διδακτική Ενότητα 2: Χαρακτηριστικά των εγκλημάτων και των δραστών

Στη μελέτη του εγκληματικού φαινομένου είναι χρήσιμο να γνωρίζουμε την κατηγοριοποίηση που επιδέχονται τα εγκλήματα και οι εγκληματίες καθώς μέσα σε αυτές τις κατηγορίες προσδιορίζεται η εγκληματική συμπεριφορά. Στην ενότητα αυτή γίνεται αναφορά στις βασικότερες κατηγορίες εγκλημάτων με βάση τον ποινικό κώδικα με αναφορά στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εγκλημάτων του λευκού κολάρου και των εγκλημάτων χωρίς θύματα.

Επιπλέον, παρουσιάζονται οι πρώτες θεωρίες που αναπτύχθηκαν για τα χαρακτηριστικά των εγκληματιών και διερευνώνται οι τυπολογίες των δραστών με γνώμονα α) την προσωπικότητα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του (ύπαρξη ή μη ψυχιατρικής νόσου) και β) τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος.

Διδακτική Ενότητα 3: Παραβατικότητα και παρεκκλίνουσα συμπεριφορά

Το φαινόμενο της παρέκκλισης εξακολουθεί να ελκύει αλλά και να προβληματίζει την επιστημονική σκέψη. Στόχος της συγκεκριμένης διδακτικής ενότητας είναι να αποσαφηνιστεί η παραβατική

συμπεριφορά, μέσα από την ανάλυση των εννοιών της βίας και της επικινδυνότητας, να παρουσιαστούν οι κύριες μορφές της, κάποιες βασικές αιτιολογικές προσεγγίσεις για την εκδήλωσή της, καθώς και στοιχειώδεις προβλεπτικοί παράγοντες.

Οι κύριες μορφές της παραβατικής συμπεριφοράς που περιγράφονται στη συγκεκριμένη ενότητα είναι: 1)η ανθρωποκτονία, 2)η ενδοοικογενειακή βία, 3)η σεξουαλική βία, 4)η αυτοκτονία και 5)η χρήση ψυχοτρόπων ουσιών και αλκοόλ. Κάποιοι άλλοι ιδιαίτεροι τύποι εγκλημάτων είναι το οργανωμένο έγκλημα, τα οικονομικά εγκλήματα, τα συμβατικά και τα κτητικά εγκλήματα. Υπάρχουν σύνθετες αιτιολογικές προσεγγίσεις και θεωρήσεις του φαινομένου της παραβατικής συμπεριφοράς, μία από τις οποίες είναι η θεωρία της «ετικέτας» και η οποία περιγράφεται αναλυτικά στην ενότητα αυτή. Μιλώντας για την παρέκκλιση και την παραβατική συμπεριφορά, δε θα μπορούσαμε φυσικά να μην αναφερθούμε στο κεφάλαιο «ευθύνη». Όσον αφορά στην πρόβλεψη της παραβατικής συμπεριφοράς, τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην πράξη και περιγράφονται αναλυτικά εδώ, να διαιρεθούν σε παράγοντες: 1) ιδιοσυγκρασιακούς, 2) που προκύπτουν από το ιστορικό, 3) συναφείς, 4) κατάχρησης ουσιών και 5) κοινωνιολογικούς.

Διδακτική Ενότητα 4: Ψυχική διαταραχή και έγκλημα/παραβατική συμπεριφορά

Τα τελευταία χρόνια φαίνεται να υπάρχει ένα αυξανόμενο ποσοστό συσχέτισης της ψυχικής ασθένειας και της βίαιης και εγκληματικής συμπεριφοράς. Στην παρούσα ενότητα γίνεται αναφορά στην επικινδυνότητα του δράστη, καθώς η εκτίμηση του κινδύνου και η αξιολόγηση είναι ιδιαίτερα σημαντική για τον εντοπισμό δραστών που ενδέχεται να προβούν σε ανάλογη εγκληματική ή βίαιη πράξη στο μέλλον. Ακολούθως, γίνεται ανάλυση των ψυχικών ασθενειών που φαίνονται να εμφανίζουν μία σημαντική συσχέτιση με τη βία, την παραβατική συμπεριφορά και το έγκλημα εν γένει. Τέλος, γίνεται μνεία στον καταλογισμό και το ακαταλόγιστο του δράστη, όπως αυτά αποτυπώνονται στον ισχύοντα ποινικό κώδικα.

Διδακτική Ενότητα 5: Ψυχιατροδικαστική - Δικαστική ψυχολογία

Στην παρούσα ενότητα αναλύεται η ειδικότητα της ψυχιατροδικαστικής, που είναι ο κλάδος της ψυχιατρικής που δραστηριοποιείται στο χώρο συνάντησης της νομικής με την ψυχιατρική επιστήμη, ενώ συνδέεται άμεσα και με τη Δικαστική Ψυχολογία, κλάδο μελέτης των ψυχικών φαινομένων και γεγονότων που επιδρούν στην επιθετικότητα, τη βίαιη συμπεριφορά και την εγκληματικότητα.

Στην αρχή της ενότητας, περιγράφεται το αντικείμενο και οι εφαρμογές της ψυχιατροδικαστικής. Στη συνέχεια, γίνεται μια σύντομη ιστορική αναδρομή και αναφορά στο νομικό πλαίσιο που διέπει την άσκηση της και αναλύονται οι έννοιες της εχεμύθειας και του απορρήτου. Στην συνέχεια, περιγράφεται ο ρόλος του ψυχίατρου-πραγματογνώμονα στο δικαστήριο, αναλύεται ο καταλογισμός

και η ικανότητα δικαιοπραξίας ενώ γίνεται συζήτηση για την ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη και τη διαδικασία σύνταξης έκθεσης.

Επιπλέον, γίνεται αναφορά στην άσκηση της ψυχιατροδικαστικής στην Ελλάδα και τη δυνατότητα εφαρμογής της στην ελληνική πραγματικότητα ενώ, τέλος, περιγράφεται το αντικείμενο και οι εφαρμογές της Δικαστικής Ψυχολογίας, ο ρόλος του δικαστικού ψυχολόγου και η ψυχολογική αυτοψία.

Διδακτική Ενότητα 6: Κοινωνικές αναπαραστάσεις

Στην έκτη διδακτική ενότητα θα αποσαφηνιστεί η έννοια των κοινωνικών αναπαραστάσεων, καθώς και η εγκληματολογική ερμηνεία του φόβου του εγκλήματος. Στην ενότητα αυτή, θα παρουσιαστεί ο τρόπος λειτουργίας τους στη διαμόρφωση στερεοτύπων και στάσεων για το έγκλημα και τον εγκληματία, και παράλληλα θα δούμε τον σημαίνοντα ρόλο που παίζουν τα Μ.Μ.Ε. σε αυτήν τη διαδικασία παραγωγής και αναπαραγωγής νοήματος των εγκληματικών συμπεριφορών.

Θύτες και θύματα στα εγκλήματα κατά της ζωής

Διδακτική Ενότητα 1: Βίαια Εγκλήματα - Ανθρωποκτονία

Η πρώτη ενότητα ασχολείται με την κατηγορία των εγκλημάτων κατά της ζωής και τις μορφές που μπορεί αυτή να πάρει. Με εφαπτήριο τις αναφορές του Ελληνικού Ποινικού Κώδικα, διευκρινίζεται ποιες συμπεριφορές περιλαμβάνονται σε αυτήν την κατηγορία και για ποιους λόγους υπάρχει διαφορετική ποινική αντιμετώπιση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η κατεξοχήν βίαιη εγκληματική πράξη είναι ο φόνος. Η διαφορά ανάμεσα στην ανθρωποκτονία με πρόθεση και στην ανθρωποκτονία από αμέλεια βρίσκεται στη βούληση του δράστη, την οποία στο έγκλημα με πρόθεση βαρύνει ο δόλος για διάπραξη του αδικήματος (όλα αυτά περιγράφονται αναλυτικά στη συγκεκριμένη ενότητα). Ιδιάζουσες περιπτώσεις εγκλημάτων κατά της ζωής (τα οποία ονομάζονται συμμετοχικά) αποτελούν η ανθρωποκτονία με συναίνεση και η συμμετοχή σε αυτοκτονία.

Επίσης, τεράστιο κεφάλαιο των εγκλημάτων κατά της ζωής αποτελούν η πατροκτονία και η μητροκτονία, είτε από ανήλικους είτε από ενήλικους δράστες, εγκλήματα στα οποία προκαλεί μεγάλο επιστημονικό ενδιαφέρον το όργανο και η μέθοδος διάπραξης του εγκλήματος. Τέλος, όσον αφορά στην παιδοκτονία, περιγράφονται αναλυτικά τα δημογραφικά και στατιστικά στοιχεία που παρουσιάζουν τόσο οι μητέρες παιδοκτόνοι όσο και οι πατέρες παιδοκτόνοι.

Διδακτική Ενότητα 2: Δράστες και θύματα ανθρωποκτονιών

Η ανθρωποκτονία αποτελεί ένα είδος εγκλήματος που απασχολεί ιδιαίτερα την κοινή γνώμη και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης καθώς προσφέρει έδαφος για σχολιασμό και προκαλεί έντονα συναισθήματα. Απασχολεί όμως ιδιαίτερα και τους ειδικούς. Οι ανθρωποκτόνοι δεν αποτελούν μια ενιαία κατηγορία αλλά διαχωρίζονται ανάλογα με τον τρόπο δράσης τους και το είδος και αριθμό των θυμάτων τους. Στην ενότητα αυτή θα διερευνηθούν τα είδη και τα χαρακτηριστικά του ανθρωποκτόνου εγκληματία σε σχέση με τη δράση του.

Συγκεκριμένα στην πρώτη υποενότητα μελετώνται τα κοινωνικά και ψυχικά χαρακτηριστικά του ανθρωποκτόνου και οι διάφορες υποκατηγορίες του, ενώ γίνεται αναφορά στην πολυπλοκότητα της ανθρωποκτονίας μέσα στη συντροφική σχέση.

Στην δεύτερη υποενότητα διερευνώνται τα είδη ανθρωποκτόνων με περισσότερα του ενός θύματα, διασαφηνίζονται οι μεταξύ τους διαφορές και γίνεται αναφορά στη χρησιμότητα της σκιαγράφησης του προφίλ ενός δολοφόνου.

Τέλος στην τρίτη υποενότητα παρουσιάζονται ορισμένες έρευνες που μελετούν τη σχέση θύτη και θύματος καθώς και το πώς μπορεί να επηρεαστεί το κίνητρο του δράστη ανάλογα με τη σχέση του με το θύμα. Επίσης μελετώνται οι λόγοι που κάποιες κοινωνικές ομάδες αποτελούν συχνότερα θύματα ανθρωποκτονίας και γίνεται μια ιδιαίτερη αναφορά στην γυναικεία θυματοποίηση.

Διδακτική Ενότητα 3: Νεανική Παραβατικότητα

Το φαινόμενο και η εκδήλωση της νεανικής παραβατικότητας φαίνεται να αυξάνεται συνεχώς και απασχολεί ιδιαίτερος την κοινωνία και τους επαγγελματίες διάφορων ειδικοτήτων, καθώς συσχετίζεται με διάφορες καταστάσεις, όπως με την επιθετικότητα, την κατάχρηση ουσιών, τα προβλήματα ψυχικής υγείας και τη δυσλειτουργική ανάπτυξη του παιδιού / εφήβου.

Στην παρούσα ενότητα γίνεται αναφορά στην ανάπτυξη της νεανικής παραβατικότητας ιστορικά και αναλύεται η εννοιολογική προσέγγισή της. Εν συνεχεία, παρουσιάζονται τα εργαλεία αξιολόγησης της, καθώς και οι παράγοντες κινδύνου και οι προστατευτικοί παράγοντες στην εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς των ανηλίκων.

Ακολουθως, αναλύονται οι ψυχικές διαταραχές που συσχετίζονται με την εκδήλωση της νεανικής παραβατικότητας, παρουσιάζονται τα εγκλήματα κατά της ζωής που διαπράττονται από ανήλικους, καθώς επίσης και οι διαφορές στην εκδήλωση της παραβατικότητας των ανηλίκων ανάλογα με το φύλο.

Επίσης, γίνεται αναφορά στο θεσμικό πλαίσιο που διέπει τους ανήλικους παραβάτες ενώ, τέλος, παρουσιάζονται αναλυτικά οι αποτελεσματικές παρεμβάσεις που έχουν χρησιμοποιηθεί σε πληθυσμούς με ανήλικους / νεαρούς με παραβατική συμπεριφορά.

Διδακτική Ενότητα 4: Γυναίκες θύτες ανθρωποκτονιών

Στην παρούσα ενότητα εξετάζονται τα εγκλήματα κατά της ζωής με θύτες γυναίκες. Η γυναικεία εγκληματικότητα αποτελεί ένα από τα πιο παραμελημένα εγκληματολογικά πεδία μελέτης. Αυτό συμβαίνει εν μέρει, λόγω των παραδοσιακά χαμηλών ποσοστών συμμετοχής των γυναικών σε εγκληματικές ενέργειες. Ωστόσο, επειδή τα τελευταία χρόνια το ποσοστό της γυναικείας εγκληματικότητας αυξάνεται συνεχώς, δημιουργείται η ανάγκη περαιτέρω διερεύνησης του φαινομένου αυτού. Στα εγκλήματα κατά της ζωής ειδικότερα, συναντάμε πολλές διαφοροποιήσεις μεταξύ γυναικών και αντρών δραστών.

Η πρώτη υποενότητα αναφέρεται στις γυναίκες δράστριες εγκλημάτων και τις διαφοροποιήσεις τους από τους άντρες δράστες. Έπειτα, παρουσιάζονται οι πιο γνωστές εγκληματολογικές θεωρίες που έχουν αναπτυχθεί ανά καιρούς, οι οποίες επιχειρούν να εξηγήσουν την γυναικεία εγκληματικότητα. Στην δεύτερη υποενότητα, περιγράφονται οι μορφές εγκλημάτων κατά της ζωής με θύτες γυναίκες. Αναφερόμαστε στις γυναίκες που σκοτώνουν τους συντρόφους τους, στις γυναίκες που σκοτώνουν τα παιδιά τους, στις γυναίκες κατά συρροή δολοφόνους και τα είδη τους, στις κακοποιημένες γυναίκες που σκοτώνουν σαν αντίδραση στη κακοποίηση τους. Τέλος, γίνεται μια αναφορά στα χαρακτηριστικά των γυναικών δραστριών.

Διδακτική Ενότητα 5: Συντροφική – Ενδοοικογενειακή Βία

Η ηθική καταδίκη της φυσικής - σωματικής βίας ανήκει στην πραγματικότητα των δυτικών, τουλάχιστον, κοινωνιών. Δεν ισχύει όμως το ίδιο για την αθέατη πλευρά της κακοποιητικής συμπεριφοράς στο ζευγάρι και την οικογένεια, η οποία αποκρύπτεται, παραβλέπεται, αποσιωπάται, αναγνωριζόμενη ως «ιδιωτική υπόθεση».

Στο παρόν κεφάλαιο δίνονται οι ορισμοί των φαινομένων της συντροφικής και της ενδοοικογενειακής βίας και παρουσιάζεται το νομικό πλαίσιο σχετικά με την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα.

Για την σφαιρική κατανόηση των φαινομένων επιχειρείται η ερμηνεία τους μέσω διαφορετικών θεωρητικών προσεγγίσεων, ενώ περιγράφονται οι τρόποι εκδήλωσης της βίαιης συμπεριφοράς εντός στενών διαπροσωπικών σχέσεων και οι παράγοντες κινδύνου και προστασίας στην εμφάνιση και διατήρηση της κακοποιητικής συντροφικής συμπεριφοράς.

Εν συνεχεία, δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στην σκιαγράφηση της νοσηρής καθημερινότητας του θύματος, των μηχανισμών που δυσχεραίνουν και ενισχύουν τη φυγή από τη βίαιη σχέση, και των συνεπειών, σωματικών και ψυχολογικών, της συντροφικής βίας.

Τέλος, παρουσιάζονται τα σημαντικότερα στατιστικά δεδομένα που περιγράφουν την ελληνική πραγματικότητα των περιστατικών συντροφικής-ενδοοικογενειακής βίας (1η Πανελλαδική

Επιδημιολογική Μελέτη καταγραφής περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας στην ελληνική κοινωνία με θύμα τη γυναίκα και δράστη το σύντροφο (Κ.Ε.Θ.Ι.), στατιστικά στοιχεία τηλεφωνικών κλήσεων προς τη γραμμή SOS της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων), και συζητούνται οι κατάλληλοι τρόποι πρόληψης και παρέμβασης για την αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού.

Θύτες και θύματα στα εγκλήματα που σχετίζονται με τη γενετήσια ελευθερία

Διδακτική Ενότητα 1: Σεξουαλική επιθετικότητα: Εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας

Στην πρώτη ενότητα ορίζεται η σεξουαλική επιθετικότητα, το νομικό πλαίσιο που τη διέπει στη χώρα μας αλλά και διεθνώς ενώ δίνονται στοιχεία επιτολασμού των σεξουαλικών εγκλημάτων σε παγκόσμιο επίπεδο. Επιπλέον, περιγράφονται αναλυτικά τα είδη των σεξουαλικών εγκλημάτων, με έμφαση στο βιασμό, την αιμομιξία και τις παραφιλίες, καθώς και τα αντίστοιχα αιτιολογικά ερμηνευτικά πρότυπα, ενώ γίνεται εκτενής αναφορά στα χαρακτηριστικά των δραστών, όπως αυτά έχουν κατασκευαστεί με βάση σχετικές εμπειρικές έρευνες.

Διδακτική Ενότητα 2: Σεξουαλική επιθετικότητα: Οι δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων κι η αντιμετώπισή τους

Στη δεύτερη ενότητα γίνεται αναλυτική περιγραφή των χαρακτηριστικών των δραστών σεξουαλικών εγκλημάτων (παιδεραστές-παιδόφιλους, βιαστές, αιμομίκτες, γυναίκες θύτες αλλά και σεξουαλικούς παραβάτες στο Διαδίκτυο), με ιδιαίτερη αναφορά στα κοινά σημεία, τις γνωστικές διαστρεβλώσεις αλλά και τις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα τους.

Επιπλέον, αναλύεται ο τρόπος αντιμετώπισης των σεξουαλικών παραβατών, τόσο θεραπευτικά (χειρουργική, φαρμακευτική και ψυχοθεραπευτική αντιμετώπιση) όσο και ποινικά, με αναφορά στις σύγχρονες, εναλλακτικές ή συμπληρωματικές της φυλάκισης, μεθόδους (καταγραφή, ειδοποίηση της κοινότητας, δημοσιοποίηση στοιχείων, περιορισμοί στην κατοικία και ηλεκτρονική επιτήρηση).

Διδακτική Ενότητα 3: Σεξουαλική Κακοποίηση Παιδιών

Η σεξουαλική κακοποίηση παιδιών αποτελεί σοβαρό τραυματικό γεγονός για ένα παιδί με σοβαρές επιπτώσεις στην ψυχική του υγεία και στην πορεία της ζωής του. Η παρούσα ενότητα πραγματεύεται τους τρόπους εκδήλωσης του φαινομένου και τις μορφές της παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η παρατήρηση και ο εντοπισμός των σωματικών και ψυχολογικών ενδείξεων στα παιδιά που έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά, για την έγκαιρη αναγνώριση και αντιμετώπιση. Επιπλέον, αναλύονται οι ψυχολογικές επιπτώσεις που έχει στα

παιδιά η σεξουαλική κακοποίηση, με εκτενή παρουσίαση του περιεκτικού μοντέλου αλλά και των προστατευτικών παραγόντων.

Εν συνεχεία, γίνεται αναφορά στους άνδρες και γυναίκες δράστες σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών, ενώ, δεδομένου ότι κρίνεται αναγκαία η πρόληψη του φαινομένου αυτού, παρουσιάζονται αναλυτικά οι θεραπευτικές παρεμβάσεις που φαίνεται να έχουν θετικά αποτελέσματα για τα παιδιά θύματα σεξουαλικής κακοποίησης, για τις οικογένειές τους, αλλά και για τους δράστες. Τέλος, γίνεται αναφορά στο θεσμικό πλαίσιο που διέπει την παιδική σεξουαλική κακοποίηση.

Διδακτική Ενότητα 4: Trafficking (Διεθνική Σωματεμπορία)

Σκοπός της ενότητας «Διεθνική και Τοπική Σωματεμπορία (Trafficking in persons)» είναι η κατανόηση των βασικών συνιστωσών του παγκοσμίου φαινομένου της παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων και η ανάδειξη της αναγκαιότητας για ανάληψη δράσης προς καταστολή, αν όχι ολική εξάλειψη, αυτού.

Πιο συγκεκριμένα, στην ενότητα δίνεται ο ορισμός της σωματεμπορίας σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών Ενάντια στο Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα (Πρωτόκολλο του Παλέρμο), παρουσιάζονται ο τρόπος δράσης των σωματεμπόρων, και οι διαφορετικές μορφές εκμετάλλευσης των θυμάτων ενώ επισημαίνεται η διαφοροποίηση των όρων «σωματεμπορία» και «λαθρεμπορία».

Εν συνεχεία, περιγράφονται οι συνήθεις συνθήκες οι οποίες ευνοούν τη θυματοποίηση και ανάπτυξη του σωματεμπορίου, και αναλύονται οι επιπτώσεις της συγκεκριμένης κατάστασης εκμετάλλευσης στα θύματα.

Στο τελευταίο μέρος της ενότητας, γίνεται αναφορά σε στατιστικά δεδομένα της Ελληνικής Αστυνομίας που αφορούν τη σωματεμπορία στην Ελλάδα, περιγράφεται η θέση της χώρας μας στο παγκόσμιο δίκτυο διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων ενώ γίνεται λόγος για τους τρόπους πρόληψης, ανίχνευσης και αντιμετώπισης των καταστροφικών συνεπειών της σωματεμπορίας σε διεθνές και τοπικό επίπεδο.